

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**PRIMERJAVA KAPITALSKEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA NA
HRVAŠKEM IN V SLOVENIJI**

Ljubljana, maj 2002

ŽIVA ZUPANČIČ

IZJAVA

Študent/ka ŽIVA ZUPANČIČ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom

DR. RASTA HARTMANA in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 24. 5. 2002 .

Podpis:

Ziva Zupancic

KAZALO

UVOD	1
1. POKOJNINSKO ZAVAROVANJE V PRETEKLOSTI	2
1.1 Neformalni dogovor.....	2
1.2 Industrijska revolucija.....	2
1.3 Uvedba pokojninskih sistemov	2
1.3.1 Bismarckov sistem	3
1.3.2 Skandinavski model.....	3
1.3.3 Beveridgeov sistem	3
1.4 Kritiki in zagovorniki naložbenega sistema	3
1.4.1 Kritika M. Nahtigala	3
1.4.2 Kritika B. Bugariča.....	5
1.4.3 Pogled M. Vodopivca.....	7
1.4.3.1 Glavni problemi, s katerimi se je soočal dokladni sistem.....	9
1.4.3.2 Dokladni sistem in njegove slabosti	9
2. VZROKI ZA PREHOD IZ DOKLADNEGA V NALOŽBENI SISTEM POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA	11
2.1 Demografski dejavniki.....	12
2.2 Gospodarski dejavniki.....	12
2.3 Institucionalni dejavniki	13
2.3.1 Opredelitev	13
2.3.2 Institucionalni dejavniki in rast pokojninskih izdatkov v Sloveniji.....	13
2.3.3 Cena predčasnega upokojevanja.....	14
2.3.4 Kršenje načel zavarovalništva	14
2.4 Dokladni in naložbeni sistem podrobneje	16
2.4.1 Pokojninski sistem v Sloveniji.....	16
2.4.2 Pokojninski sistem na Hrvaškem	18
3. PODOBNOSTI IN RAZLIKE KAPITALSKIH ZAVAROVANJ MED SLOVENIJO IN HRVAŠKO	20
3.1 Splošne določbe	20
3.2 Izvajalci kapitalskega zavarovanja.....	22
3.3 Pridobitev dovoljenja za opravljanje dejavnosti kapitalskega zavarovanja	23
3.3.1 Označbe, da gre za izvajalce pokojninskih zavarovanj	24
3.3.2 Osnovni kapital.....	24
3.3.3 Organi pokojninske družbe	25
3.4 Odvzem dovoljenja za opravljanje dejavnosti kapitalskega zavarovanja	25
3.5 Zavarovanci kapitalskega zavarovanja.....	26
3.5.1 Vključitev zavarovancev v pokojninsko zavarovanje	26
3.5.2 Prispevki zavarovancev in delodajalcev	26
3.5.3 Število članov	27
3.5.4 Donosi, višina pokojnine	27
3.5.5 Pravice zavarovancev	28
3.5.6 Prestop.....	28
3.5.7 Prekinitev članstva	28

3.5.8	Vrste pokojnin.....	29
3.6	Financiranje obstoja pokojninske družbe	29
3.7	Članstvo v skladih	30
3.8	Trženje	30
3.9	Naložbe in tveganje.....	31
3.10	Upravljanje s premoženjem kapitalskega zavarovanja.....	31
3.11	Poročanje o opravljanju dejavnosti	32
3.12	Nadzor nad poslovanjem	33
3.13	Kazenske določbe	34
3.14	Davki.....	34
SKLEP		35
LITERATURA.....		38

UVOD

Funkcija zavarovanja je varovanje premoženja posameznika in zmožnost preživljanja samega sebe ter družinskih članov. Bistvo zavarovanja je porazdelitev izgub med večjo skupino ljudi, ki je izpostavljena enakim tveganjem. Na slovenskem trgu je več vrst zavarovalnih produktov. Tako imamo premožensko in življenjsko zavarovanja; med slednja sodita tudi prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Pokojninsko zavarovanje omogoča prejemanje dohodkov v zrelem obdobju življenja in ljudem zagotavlja materialno ter socialno varnost.

Pokojninski sistemi se po državah med seboj razlikujejo. V nekaterih sistemih so prepletene javna ter zasebna zavarovanja. Sredstva za pokojnine prinašajo državni proračun, pokojninska blagajna, samostojni pokojninski skladi ter zavarovalne police.

Zaradi vedno bolj neugodnega razmerja med starejšimi prebivalci in delazmožnimi je pri nas, na Hrvaškem ter tudi drugod po svetu moralo priti do sprememb v javnih pokojninskih sistemih. Sprejetje reform je porajalo različne polemike med kritiki in zagovorniki dokladnih ter naložbenih pokojninskih zavarovanj.

V prvem delu diplomske naloge bom predstavila zgodovino pokojninskih zavarovanj. Začelo se je z neformalnim dogovorom med družinskimi člani in se razvilo do oblik, ki jih poznamo danes. Sodobne oblike v svetu in v Sloveniji nekateri zagovarjajo, drugi pa ne. Za ponazoritev obeh pogledov bom predstavila mnenja kritikov in zagovornika.

V drugem delu bom podala vzroke za prehod iz dokladnega v tristebni sistem pokojninskih zavarovanj. Dejavniki so različni. V tem delu se bomo seznanili s pokojninsko ureditvijo na Hrvaškem in v Sloveniji.

V tretjem delu bom prikazala razlike in podobnosti kapitalskih zavarovanj med omenjenima državama.

1. POKOJNINSKO ZAVAROVANJE V PRETEKLOSTI

1.1 Neformalni dogovor

Kratka predstavitev preteklosti nam bo pokazala, zakaj so se pojavili javni sistemi in postali tako pomembni v vseh industrijskih državah. Države se med seboj razlikujejo glede na sisteme znotraj njih. Od vseh sistemov je socialni sistem eden glavnih virov dohodkov starejšega prebivalstva v teh državah.

Iz preteklosti poznamo formalne in neformalne sisteme.

Neformalni sistem je značilen za dežele v razvoju. Gre za nekakšen neformalni dogovor med družinskimi člani; mlajši člani v družini skrbijo za starejše, ki si z delom ne morejo zagotoviti osnovnih pogojev za življenje. Gre za nenapisan dogovor, da bodo mlajši, delazmožni skrbeli za starejše družinske člane, enako pa bodo oni v starosti deležni ugodnosti in skrbi. Takšen način je precej tvegan, saj se celoten sistem poruši, če pride do nepredvidenih okoliščin (poplave, požar, vojna, idr.). Tak neformalni dogovor pa je lahko uspešen le, če v skupini delazmožnih produktivnost raste; zelo pomembno je, da je skupna mlajših tudi dolgoročno sposobna skrbeti za starejše družinske člane.

1.2 Industrijska revolucija

S pojavom industrijske revolucije neformalni način ni mogel več delovati. Mlajši družinski člani so se selili v mesta, zaradi velike regionalne mobilnosti delavcev pa je bilo treba najti drugačen način preskrbe starejših članov. To vlogo so v zadnjih desetletjih 18. in v začetku 19. stoletja ponekod sprejeli delodajalci, ki so tako dobili dobre delavce, le-ti pa so bili vključeni v podjetniški pokojninski načrt. Kaj kmalu je država zaradi zaščite delavcev z zakoni dodala svoj del pri tovrstnih odnosih (Bešter, 1996, str. 15 - 16).

1.3 Uvedba pokojninskih sistemov

Poznamo več sistemov socialne varnosti, ki se razlikujejo glede na socialne pravice, ki jih omogočajo.

1.3.1 Bismarckov sistem

Bismarckov model socialne varnosti omogoča veliko pravic iz socialnega sistema, država pa se v to obliko socialne varnosti skoraj ne vpleta. Pravice v tem sistemu se pridobijo z vplačevanjem prispevkov. V to skupino uvrščamo Slovenijo, saj so prebivalci deležni razmeroma veliko pravic, pri čemer so bili prispevki delodajalcev in delojemalcev prevladujoč finančni vir socialnega zavarovanja.

1.3.2 Skandinavski model

Za skandinavski model je značilno močno državno posredovanje, ki z davčnimi prihodki polni sistem socialne varnosti. Večina pravic iz sistema socialne varnosti je univerzalnih. Prebivalci imajo sorazmerno veliko pravic, pri tem pa so njihovi prispevki le manjši del prihodkov v teh sistemih.

1.3.3 Beveridgeov sistem

Beveridgeov model omogoča zelo malo pravic, vendar so tudi prispevki zelo nizki in določeni v fiksnem znesku; prav tako je enotna tudi pokojnina. Sicer pa so tudi v tem sistemu davki relativno pomemben vir (Stanovnik, 1998, str. 141 - 142).

1.4 Kritiki in zagovorniki naložbenega sistema

1.4.1 Kritika M. Nahtigala

Mnenja strokovnjakov o novih pokojninskih ureditvah (tako pri nas kot v tujini) se med seboj zelo razlikujejo.

M. Nahtigal trdi, da nekatere mednarodne finančne institucije zagovarjajo radikalne spremembe pokojninskih ureditev, vendar take spremembe ne vodijo vedno do zelenih ekonomskih učinkov. Nasprotno imajo predvidljive Pareto negativne učinke na socialno pravičnost držav v tranziciji. Nadalje kritizira Svetovno banko, ki je v poročilu *Averting the Old Age Crisis*, objavljenem leta 1994, prikazala model pokojninske reforme, ki je bil skladen z njeno politiko v sedemdesetih in osemdesetih letih. Kritizira Svetovno banko, ker ni priznala pokojninskih ureditev držav EU in jih je imela celo za nesprejemljive. Po njegovem mnenju ima Svetovna banka eno samo ekonomsko teorijo in eno samo politično (anti)ideologijo, vse druge so po njenem mnenju slabše in o njih ni vredno razmišljati ali se z njimi soočati.

Nahtigal meni, da je glavni cilj socialnih reform podoben tistemu iz prejšnjih programov mednarodnih institucij: postopen umik države iz sheme univerzalnega socialnega zavarovanja, zmanjševanje javnih obveznosti do sistema univerzalnega socialnega zavarovanja, prehod iz solidarnega dokladnega sistema na individualni naložbeni sistem, vzpostavitev zasebnih skladov ter možnost za individualne pogodbe pri poslovnih zavarovalnicah in bankah. Takšna reforma naj bi okrepila odgovornost posameznikov za zagotovitev lastne socialne varnosti, prek novih finančnih skladov naj bi povečala investicijske aktivnosti v gospodarstvu in poskrbela za bolj učinkovito poslovanje podjetij, zaradi znižanja socialnih obveznosti države naj bi se zmanjšali tako prihodki države kot posledično znižali stroški poslovanja podjetij. Podjetja bodo postala konkurenčna, gospodarstvo bo začelo rasti.

Tako, pravi Nahtigal, naj bi potekala po mnenju mednarodnih finančnih institucij ureditev socialnega zavarovanja v državah v tranziciji. Zatrjuje, da se dosedanje obljube mednarodnih tehnokratov niso izpolnile. Vse to razlaga z neuspešnimi primeri iz zgodovine, saj naj bi mednarodni tehnokrati v času nizke brezposelnosti v državah v tranziciji trdili, da bo povečano odpuščanje delavcev pripeljalo do znižanja stroškov poslovanja podjetij ki naj bi tako postala konkurenčna. V Sloveniji je bilo leta 1989 30.000 brezposelnih, število pa je kasneje naraslo za dodatnih 100.000 (Nahtigal, 1998, str. 189-225). Ob koncu leta 1999 je bilo v Sloveniji 114.348 registriranih brezposelnih oseb, medtem ko je bilo ob koncu leta 2000 104.583 brezposelnih oseb (<http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-predstavitev.htm>).

Do pričakovane bistveno večje konkurenčnosti naših podjetij pa vendarle ni prišlo. Tudi proračunska past naj bi bila še ena od tranzicijskih izkušenj. Avtor zelo kritizira ekonomiste Svetovne banke, ki so državam srednje in vzhodne Evrope predlagali, naj se zgledujejo le po enem in edinem modelu pokojninske reforme- čilskem modelu. Omenjeni model avtor zelo kritizira.

Po njegovem mnenju ni enega samega možnega modela, h kateremu bi konvertirale vse ekonomije. Kritičen je do srednje- in vzhodnoevropskih reformatorjev, ki stavijo na privatizacijo, saj le-ti želijo v času velikega porasta brezposelnosti, povečanja neenakosti ter v času hudih ekonomskih pretresov postopno privatizirati pokojninski sistem. Meni, da javni pokojninski sistem v Sloveniji sploh ni v nevarnosti, prej nasprotno. Trdi, da ni res, da naj bi naložbeni pokojninski sistem bolje kot dokladni prispeval k višji stopnji prihrankov. Prav tako ni nujno, da bodo zasebni pokojninski skladi boljše alocirali finančna sredstva kot druge finančne institucije ali pokojninski skladi.

Kritizira tudi Belo knjigo, ki po njegovem mnenju ponavlja enodimenzionalno socialno ter ekonomsko sliko ter slepo sledi študiji Svetovne banke *Averting the Old Age Crisis*. Ta naj bi po eni strani podcenjevala stroške prehoda na tristebni pokojninski sistem, po drugi pa precenjevala ekonomske učinke take reforme. Zatrjuje, da Bela knjiga ne priznava dejstva, da so trije stebri med seboj nekompatibilni, in da cilja na to, da bo nekoč prevladal drugi steber.

Belo knjigo kritizira tudi zato, ker je prezrla problem tistih, ki so dalj časa brezposelni in v tem času ne morejo skrbeti za prihodnost. Le-ti naj bi bili prepuščeni "milosti" države. Bela knjiga se tudi ne sprašuje, katere spremembe bi bilo treba uvesti, da bi bil dokladni pokojninski sistem dolgoročno vzdržen in obvladljiv. V Beli knjigi je le-ta razglašen za bankrotiranega. Avtor meni, da tudi izvajanje čilskega modela v modificirani obliki še ne pomeni, da ga ne posnemamo v njegovih izhodiščih. In prav slednjega želijo mednarodni tehnokrati uveljaviti v državah v tranziciji. Po njegovem mnenju bi morali študije Svetovne banke sprejemati bolj kritično. Trdi tudi, da čilski model ne pozna ekonomskih rešitev, ki so državam v tranziciji najbližje, in sicer takih pokojninskih modelov, kot jih pozna večina držav v Evropi. Avtor meni, da so negativne socialne posledice neizogibne, če se bomo ravnali po pokojninskem modelu Svetovne banke. Bolj je naklonjen spremembam v dokladnem pokojninskem sistemu ter usmeritvi k aktivni razvojni politiki (Nahtigal, 1998, str. 189 - 225).

1.4.2 Kritika B. Bugariča

Tudi B. Bugarič meni, da zasebna naložbena oblika ne prinaša vseh tistih prednosti, ki jih omenjajo njeni zagovorniki. Meni, da je ustrezno reformirani javni sistem še vedno najboljša oblika socialnega varstva. Sposobnost le-tega je možnost prilagajanja spremenjenim družbenim in ekonomskim okoliščinam.

Kritiki premočne vloge države v ekonomiji se zavzemajo za privatizacijo, deregulacijo, liberizacijo ter globalizacijo. Trdijo, da so javni sistemi neučinkoviti in dolgoročno obsojeni na propad, zato jih je treba (delno) privatizirati. Avtor omenja (kot tudi M. Nahtigal), da Svetovna banka ponuja delno privatizacijo univerzalnega dokladnega sistema in uvedbo večstebrnega sistema pokojninskega zavarovanja kot alternativo javnemu sistemu. Omenjena banka naj bi socialni vidik preveč podrejala ekonomskemu načelu. Po njegovem mnenju (delna) privatizacija javnega pokojninskega sistema za države v tranziciji ni najboljša rešitev. Trdi, da privatiziran pokojninski sistem nikoli ne bo prinesel vsega tistega, kar nekateri obljublajo, da problemi, s katerimi se soočajo dokladni sistemi, niso nujno pogojeni s samim načinom financiranja tega sistema. Meni, da za odpravo teh problemov ni treba ukiniti tudi sistema samega.

Naložbeni sistem naj bi po mnenju nekaterih ponujal rešitve za vse probleme (v nasprotju z javnim), ki jih bom navedla v nadaljevanju. Bugarič je vse te prednosti analiziral in prišel do naslednjih ugotovitev:

a) Odpornost proti negativnim demografskim trendom

Funkcija pokojninskih shem naj bi bila z agregatnega vidika enaka pri dokladnih in naložbenih shemah. Ta funkcija je delitev družbenega proizvoda med delavci in upokojenci. Povedano drugače: poraba delavcev se zmanjša zato, da se lahko izplačajo pokojnine upokojencem. Prav zato naj bi negativni demografski trendi enako vplivali na oba sistema, naložbenega in dokladnega. Naložbeni sistemi torej niso varnejši pred negativnimi demografskimi trendi. Vsak upokojenec naj bi iz naložbenega sistema dobil le to, kar je vanj prispeval, zato bi sistem zagotavljal varnost pred negativnimi demografskimi trendi. Pri tem se sklicuje na Barra. Zaključuje, da sta oba sistema enako izpostavljena demografskim trendom. Rešitev za demografski problem je le povečani družbeni proizvod. Po mnenju avtorja naložbeni sistem ne prispeva k povečanju družbenega proizvoda.

b) Naložbeni sistem, kapitalski trg, varčevanje in gospodarska rast

Po mnenju avtorja ni zagotovil, da bo naložbeni sistem ugodno vplival na večje varčevanje, rast naložb ali na povečanje gospodarske rasti.

Pokojninski skladi lahko pripomorejo k večjemu varčevanju, kar pa ni odvisno od spremembe pokojninskega sistema. Tudi vpliv naložbenega sistema ni popolnoma jasen, saj je kapitalske trge mogoče razviti tudi brez pokojninskih skladov. Prav tako naj ne bi bila nič bolj dokazana povezava med razvojem kapitalskih trgov in naložbami ter gospodarsko rastjo.

Ni torej zanesljivih dokazov o tem, da naložbeni sistem ugodno vpliva na prihranke, naložbe in gospodarsko rast. Prav tako tudi ni nič bolj kot dokladni sistem varen pred negativnimi demografskimi trendi. Vse učinke so doslej lahko preverjali v Čilu (čilski model). In prav ta model daje prej slabe kot koristne rezultate.

c) Pravičnost, varnost, svoboda izbire

Posameznik v naložbenem sistemu dobi to, kar privarčuje na svojem individualnem računu. S tem naj bi bili povezani večja svoboda izbire posameznika in večja varnost. Svoboda izbire pa je povezana z vprašanjem prisile oziroma prostovoljnosti varčevanja in ni nič večja kot pri dokladnem sistemu. Tako naj bi bil naložbeni sistem bolj pravičen, kar se kaže v povezanosti med prispevki in izdatki. Naložbeni sistem naj bi bil individualen in pogodben. Avtor se ne strinja, da je z medgeneracijskega vidika pravičen.

Tudi tveganje je pomembno. Dokladni sistem zavaruje posameznika pred različnimi tveganji, medtem ko posameznik v naložbenem sistemu ni varen pred njimi. Nekateri skladi namreč lahko poslujejo slabše kot drugi, posameznik pa te posledice močno občuti. Po njegovem naj

bi bili realni donosi, ki jih dobijo upokojenci, nižji od tistih v pokojninskih skladih. Poleg tega pa je pri naložbenem sistemu tudi tveganje pred nepredvideno inflacijo (če se pojavi inflacija po upokojitvi, povzroči padec vrednosti anuitet) in pred višjo gospodarsko rastjo po upokojitvi. V primerjavi z dokladnim sistemom, ki omogoča varstvo pred obema oblikama tveganja, naložbeni sistem ni najbolj varen. Zaradi tega je dopolnjen z minimalno pokojnino, ki posamezniku ne zadošča za življenje.

Primerjava obeh sistemov kaže, da naložbeni sistem ne odpravlja slabosti dokladnega. V tem sistemu socialna varnost iz družbene solidarnosti preide na pleča posameznika.

Če se je veliko držav lotilo privatizacije, to še ne pomeni, da je ta smer najboljša. Avtor meni, da bi bilo napačno opustiti javni pokojninski sistem zaradi problemov, ki niso nujno sestavni del modela kot takega in jih je mogoče odpraviti. Namesto privatizacije bi torej morali prenoviti javni pokojninski sistem (Bugarič, 1999, str. 1425, 1442).

1.4.3 Pogled M. Vodopivca

Še pred reformo našega pokojninskega zavarovanja je M. Vodopivec menil, da je poslanstvo večstebrnega sistema zagotavljanje socialne varnosti ostarelih prebivalcev, poleg tega pa tak sistem ugodno vpliva na gospodarsko rast.

a) Zagotavljanje socialne varnosti za starost

Če želimo, da bo pokojninski sistem izpolnil svoje poslanstvo, morajo biti izpolnjene varčevalna, zavarovalna ter redistribucijska funkcija.

Vsak posameznik mora torej takrat, ko je aktiven na delovnem mestu, tudi varčevati. Tako del dohodka prenese v čas, ko ga zaradi starosti ne bo več sposoben ustvarjati. Del tekoče potrošnje si tako mlad človek prihrani za starost.

Omenjene prihranke pa mora vsakdo dobro zavarovati pred različnimi negotovostmi. Pri tem ne smemo pozabiti na nevarnost, da bi gospodarske, demografske in politične razmere ogrozile uresničitev implicitne medgeneracijske pogodbe, ki je podlaga dokladnemu sistemu, ter na inflacijo, recesijo ali slabe investicijske odločitve, ki bi lahko zmanjšale ali celo izničile zbrane prihranke za starost.

Redistributivna funkcija pomaga tistim z najmanjšimi prihranki, da ne bi bili že takoj na začetku obremenjeni s tako visokimi prispevki za starost, da bi že takrat padli pod mejo revščine.

b) Pospeševanje gospodarske rasti

Avtor meni, da je naš dokladni sistem močno škodoval gospodarski rasti. Ker obstaja dvostranska zveza med pokojninskim sistemom in gospodarsko rastjo, bi bilo po njegovem mnenju smiselno oblikovati večstebni sistem. Pokojninski sistem vpliva na gospodarsko rast, prav tako pa je lažje zagotoviti socialno varnost takrat, ko je gospodarska rast višja.

Glede na naše razmere meni, da je najbolj primeren optimalni tristebni sistem. Ti trije stebri naj bi bili:

1. zavarovalni in redistributivni steber,
2. steber rasti: obvezno naložbeno zavarovanje,
3. prostovoljno dodatno zavarovanje.

V prvem stebru bi se pokojnina izračunavala tako kot doslej, po vnaprej določeni formuli. Šlo naj bi za reformirani dokladni sistem (obvezno dokladno zavarovanje z vnaprej določenimi pravicami). Po njegovem mnenju bi bilo najbolje, da bi se ta steber še naprej financiral iz prispevkov na plače, lahko pa tudi iz proračuna oziroma s kombinacijo obeh. Ta steber bi v kombinaciji z drugima naložbenima stebroma prek diverzifikacije virov pokojninskih dohodkov prispeval h krepitvi zavarovalne funkcije pokojninskega sistema. Poleg tega bi zagotavljal temeljito materialno varnost tistim, ki ne bi zmogli privarčevati dovolj sredstev za varno starost.

Drugi steber naj vsakomur omogoči, da bo s prispevki poskrbeli za svojo pokojnino, višina pa bi bila odvisna od vplačanih prispevkov. Meni, da so obvezni sistemi veliko bolj učinkoviti kot prostovoljni. Ko bi se upokojili, bi s privarčevanimi sredstvi kupili anuitete, ki bi nam prinašale mesečni obrok do smrti. Tako bi skupaj s prvim stebrom lahko prejeli pokojnino, ki bi bila po realni vrednosti primerljiva s sedanjo povprečno pokojnino. Steber rasti bi v primerjavi z dokladnim sistemom prinesel večjo diverzifikacijo, ki pa bi pomenila manjši riziko ter varnejši pokojninski sistem. Ta steber naj bi pospešil narodnogospodarsko varčevanje, povečale bi se investicije, posledica pa bi bil spodbujen razvoj trga kapitala. Zavarovanci naj tudi ne bi imeli občutka, da so obdavčeni, ne bi bežali v sivo ekonomijo, vse pa bi vodilo k večji mednarodni konkurenčnosti, večji gospodarski rasti in blaginji.

V tretji steber bi vlagali tisti, ki bi ob upokojitvi želeli imeti višje pokojnine.

Edini problem je financiranje prehoda na nov sistem. Po sedanjem sistemu moramo zagotoviti izplačila pokojnin, hkrati pa napolniti sklade, iz katerih se bodo izplačevale pokojnine naložbenega stebra. Zgoraj sem že naštetela vse prednosti naložbenega sistema, ki jih omenja avtor. Trdi tudi, da bi z reformo vsi pridobili. Strinja se, da ostaja problem zaposlenih in upokojenih, saj se bodo morali eni ali drugi soočiti z večjimi prispevki ali manjšimi pokojninami. Težavo naj bi omilili s prihranki, ki bi jih prinesla večja gospodarska učinkovitost,

čeprav bodo učinki vidni šele precej kasneje. Omenjena učinkovitost bo le omilila financiranje prehoda na nov sistem, treba pa bo poseči tudi po drugih metodah za dolgoročno ozdravljenje pokojninske blagajne, in sicer:

- a) omejiti bo treba obseg pričakovanih pravic z zvišanjem upokojitvene starosti in tudi s prehodom na usklajevanje rasti pokojnin s cenami in ne več z rastjo plač;
- b) država bo morala povečati davke,
- c) država se bo morala zadolžiti ali zmanjšati druge svoje izdatke. Lahko bi uporabili tudi sredstva, zbrana s privatizacijo.

Strinja se, da je reforma nujna, saj bi z njenim odlašanjem le še povečali medgeneracijske napetosti, ki bi po njegovem lahko resno ogrozile tako socialno varnost upokojencev kot tudi javne izdatke nasploh (Vodopivec, 1997, str. 32).

1.4.3.1 Glavni problemi, s katerimi se je soočal dokladni sistem

B. Bugarič se sklicuje na dva dejavnika, ki naj bi bila kriva, da je dokladni sistem zašel v težave. To naj bi bila upočasnjena gospodarska rast in negativni demografski trendi.

Pravi, da je že Samuelson pokazal, da je lahko dokladni sistem uspešen le tedaj, če prebivalstvo in gospodarska rast skupaj rasteta hitreje kot obrestna mera (kar se danes praviloma ne dogaja). Prav zato se je dokladni sistem soočal s številnimi problemi. »Največkrat se omenjajo:

- a) padanje odvisnostnega razmerja, ki vpliva na rast prispevnih stopenj, saj mora čedalje manjši del zavarovancev financirati pravice upokojencev;
- b) to naj bi slabo vplivalo na konkurenčnost gospodarstva, na trg dela (povečevanje brezposelnosti) in krepilo črni trg dela;
- c) zaradi zviševanja prispevkov je težko ohranjati aktuarsko razmerje med prispevki in pravicami, kar naj bi vodilo v začaran krog večanja prispevkov (politični riziko in problem medgeneracijske pravičnosti
- č) in negativen vpliv na varčevanje in razvoj trga kapitala.«

Naložbeni sistem bi v primerjavi z javnim dokladnim sistemom vse navedene probleme lahko reševal (Bugarič, 1999, str. 1428 - 1429).

1.4.3.2 Dokladni sistem in njegove slabosti

Če ne bi prišlo do reforme pokojninskega sistema, bi sledil finančni zlom sistema. Dokladni oz. s tujko pay-as-you-go sistem je bil zasnovan pred desetletji (še vedno je v veljavi v mnogih državah). Tedaj so bile razmere tako v političnem kot tudi v ekonomskem sistemu popolnoma drugačne. Pa ne le to. Tudi demografska struktura in gibanja so bila v tistem času drugačna.

Sredi osemdesetih let in kasneje ob prehodu v tržno gospodarstvo pa edini steber pokojninskega zavarovanja ni mogel več izpolnjevati svoje funkcije. Sistem je zašel v krizo in potrebne so bile spremembe, če naj starejše prebivalstvo tudi v prihodnje prejema dohodek za jesen svojega življenja.

Slabosti dokladnega sistema so bile predvsem posledica radodarnosti sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je omogočalo visoko pokojnino v primerjavi s povprečno plačo. Omenjeni sistem tudi ni imel varovala pred morebitnimi večjimi demografskimi spremembami (tudi danes tega varovala ni), očitajo pa mu tudi netransparentnost. Največji dokaz za finančno nevzdržnost dokladnega sistema so bile modelske projekcije izdatkov in dohodkov pokojninskega sistema za prihodnost. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, ki je izdelalo take projekcije, je pokazalo, da bi prispevna stopnja leta 2020 znašala 44, leta 2030 pa kar 47 odstotkov bruto plače. Če tem izračunom dodamo še davke na osebne dohodke in prispevke za zdravstvo (ki tudi naraščajo iz leta v leto), bi zaposlenim ostal absurdno majhen znesek. Ti izračuni so pokazali in dokazali nevzdržnost tedanjega sistema. Projekcije so tudi pokazale, da lahko le zviševanje upokojitvene starosti uravnoteži sistem; če želimo zmanjšati implicitni dolg, pa moramo to storiti čim prej, saj bodo čez nekaj desetletij demografska gibanja še bolj neugodna (Vodopivec, 1997, str. 32).

Dokladni sistem je po mnenju Vodopivca zaradi zniževanja ponudbe dela škodljivo vplival na trg dela, povzročal brezposelnost in pritiskal na selitev delavcev v manj učinkovito sivo ekonomijo. Zaradi visokih stroškov dela se je slabšala tudi mednarodna konkurenčnost slovenskih podjetij. Predčasno upokojevanje se je izkazalo kot zelo škodljivo, saj bi po ugotovitvah naraščanje deleža zaposlenih z največ delovnimi izkušnjami pospešilo zaposlovanje mladih, ne bi pa ga oviralo, tako kot se je dogajalo. Upokojitve namreč niso naredile pričakovanega prostora za mlade delavce, temveč se je delež zaposlenih z manj izkušnjami v tistem času zmanjšal.

Izkazalo se je, da je sistem nepravilen. Če bi stopnja prispevkov v prihodnje ostala nespremenjena, bi mlajše generacije, ki se šele zaposlujejo, od dokladnega sistema dobile skupni znesek pokojnine le za polovico njihovih vplačanih prispevkov. To pa je bistveno slabše v primerjavi z generacijami, ki sedaj prejemajo pokojnino (Vodopivec, 1997, str. 33).

2. VZROKI ZA PREHOD IZ DOKLADNEGA V NALOŽBENI SISTEM POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA

Avtorji različno opredeljujejo vzroke za prehod iz dokladnega v naložbeni sistem. Javni dokladni sistemi so dolgo časa zagotavljali socialno varnost delavcev v starosti, pokojnine so ohranjali sorazmerne cenam, odpravljali oziroma močno so zmanjševali revščino, v primerjavi s katero koli obliko zasebnih pokojninskih shem so poslovali z bistveno manjšimi stroški in z vsem tem pripomogli h koheziji povojnega "keynesianskega" pakta med delom in kapitalom (B. Bugarič, 1999, str. 1428).

Sistem prej veljavnega pokojninskega in invalidskega zavarovanja je razmeroma dolgo časa dobro opravljal svojo funkcijo. V šestdesetih in sedemdesetih letih, ko je bila stopnja zaposlenosti visoka in je še rasla, ter ob vedno višjih plačah ni bilo težko zagotoviti visokih pokojnin kljub temu, da so bile prispevne stopnje sorazmerno nizke. Ko smo prešli v tržno gospodarstvo, pa je postajala aktivna generacija vedno bolj obremenjena, saj so se prispevne stopnje višale. Vzrok so bile tako politične kot ekonomske spremembe v družbi, poleg tega pa se je podaljševala pričakovana življenjska doba ob vedno nižji rodnosti (Grmek, 1998, str. 41).

J. Malačič meni, imamo v Sloveniji že sedaj težave s financiranjem pokojninskega sistema, čeprav demografske razmere sploh še niso resneje vplivale na pokojninsko zavarovanje. Naravni prirastek v Sloveniji naj bi bil po statističnih podatkih negativen že leta 1993, po letu 1997 pa naj bi imeli vsako leto več smrti kot rojstev. Manjša rodnost se je torej pokazala kot negativni prirastek na ravni celotnega prebivalstva šele po 15 letih. Na podlagi dogajanja v zadnjih 20 letih Malačič opozarja, da bo negativnost naravnega prebivalstva vedno večja. Zato je nujna večja rodnost, sicer bomo razmere težko izboljšali. Vpliv se kaže tudi v našem pokojninskem sistemu (Zupanič, 2001, str. 3).

V Sloveniji so izdatki za pokojnine narasli predvsem po osamosvojitvi, zviševanje teh izdatkov pa bi onemogočalo uspešno delovanje našega gospodarstva tudi v prihodnosti. Dejavnike, ki so povzročili večanje izdatkov in zviševanje bremena vzdrževanja upokojenih generacij ter posledično prehod iz dokladnega sistema v tristebni, delimo na eksogeno dane, nanje težko neposredno vplivamo (demografski dejavniki), za druga dva dejavnika pa naj bi bila zadolžena ekonomska politika (gospodarski in institucionalni dejavniki).

2.1 Demografski dejavniki

V industrializiranih povojnih družbah se znižuje rodnost, daljša se življenjska doba in posledično spreminja struktura prebivalstva ter upada stopnja njegove rasti. Vedno večji je delež prebivalcev, starejših kot 65 let. Posledica tega je vedno višji starostni količnik. Le-ta nam kaže razmerje med številom oseb, starejših kot 65 let na 100 oseb iz starostne skupine 15-64 let. V Sloveniji je v letu 1961 na 100 ljudi iz starostne skupine 15-64 let prišlo 12 oseb, ki so bile starejše kot 65 let, v letu 2010 bi naj bilo kar 21,7 in leta 2020 že 30 oseb. Zaradi večanja števila upokojencev ob nespremenjenih pokojninah bi morali povečati prispevne stopnje, kar pa bi lahko neugodno vplivalo na konkurenčnost gospodarstva. Veliko težje pa je vplivati na gibanje prebivalstva.

2.2 Gospodarski dejavniki

Za prikaz povezave med gospodarskim položajem in pokojninskim zavarovanjem, moramo izhajati iz cikličnega gibanja gospodarstva. V času gospodarske rasti se večajo tako zaposlenost, kot tudi plače, kar ugodno vpliva na pokojninsko blagajno. V času blaginje ni težko ugoditi številnim potrebam; povsem drugače pa je v času konjunktore. Zaradi krize v gospodarstvu je vedno manjša potreba po velikem številu zaposlenih, plače se znižajo, cene zvišajo. Ker je eden od načinov zmanjševanja brezposelnosti ta, da se presežni delavci, ki jim ne manjka veliko do upokojitve, lahko predčasno upokojijo, se povečuje število upokojencev. In tako se število upokojencev v primerjavi s številom zaposlenih počasi povečuje (Šlebinger, 1997, str. 310, 311). Leta 1984 je bilo razmerje zavarovanec: upokojenec 1:3 (1000:334), leta 1998 pa je bilo to razmerje že 1:1,67 (1000:597). Leta 2000 se je po podatkih razmerje zmanjšalo na 1:1,65 (1.000:605).

Tabela, ki sledi, nazorno kaže slabšanje razmerja, saj so bili v letu 1984 trije zavarovanci na enega upokojenca, v letu 2000 pa le še 1,65 zavarovanca. Razmerje 1:1,7 je zadnjih devet let konstantno, kar kaže na umirjanje (<http://zpiz.si/iso/Zavarovanci/zavarovanci.html>).

Tabela 1: Razmerje med zavarovanci in upokojenci (stanje v decembru za posamezna značilna leta)

LETO	RAZMERJE	
	Zavarovanec : upokojenec	zavarovanec : upokojenec
2000	1.000 : 605	1 : 1,65
1999	1.000 : 591	1 : 1,69
1998	1.000 : 597	1 : 1,67
1990	1.000 : 465	1 : 2,15
1984	1.000 : 334	1 : 3,00

Vir: <http://www.zpiz.si/iso/Zavarovanci/zavarovanci.html>

2.3 Institucionalni dejavniki

2.3.1 Opredelitev

Institucionalni dejavniki so povezani z že omenjenima dejavnikoma ter pogosto odvisni tako od enega kot od drugega. Nanje vpliva tudi politično stanje v državi, saj so prav od političnega procesa določene pravice in obveznosti v sistemu generacijske solidarnosti. Ker se pogosto dogaja, da nosilci ekonomske politike želijo biti v novem krogu volitev ponovno izvoljeni, bodo fiskalna prilagajanja usmerjali v smer ponovne izvolitve. Tako si politiki z liberalnim pokojninskim sistemom nabirajo točke (zvišujejo razmerje med povprečno pokojnino in plačo, nizke vstopne starosti za upokojitev, usklajevanje rasti pokojnin z rastjo plač, ipd.), negativne posledice le-teh pa se bodo pokazale šele v prihodnosti. Pojavili so se problemi, saj je poseganje države uvedlo v zavarovanje veliko solidarnostnih elementov, ki ne omogočajo doslednega izvajanja enega od zavarovalniških načel, to je načela ekvivalence oz. enakosti. To pa pomeni, da so nekatere skupine zavarovancev glede na vplačane prispevke dobile več, kot bi morale.

Zaradi vsega tega je v socialnih državah po Evropi prišlo do težav. Te države so razvile tak sistem preračdelitve dohodka, ki ni bil sposoben delovati v razmerah zmanjšanja realnega proizvoda, kar lahko vodi do zloma socialnega sistema. Moralo je priti do spremembe dokladnega v naložbeni sistem.

2.3.2 Institucionalni dejavniki in rast pokojninskih izdatkov v Sloveniji

V Sloveniji ni bilo minimalne starostne meje za upokojitev kar 27 let, in sicer od leta 1965 pa do sprejema zakona leta 1992. Po zakonu iz leta 1992 so morali slovenski zavarovanci in

zavarovanke ob polni pokojninski dobi dopolniti 40 (35) let pri starosti 58 (53) let (39. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju iz leta 1992). Ker so se mnogi predčasno upokojili, so bile dejanske starosti ob upokojitvi še nižje (Šlebinger, 1997, str. 309 - 314).

Naš sedanji zakon je mejo še zvišal, zato v prihodnosti lahko pričakujemo postopno zviševanje obeh dosedanjih mej. Po zakonu, ki je začel veljati 1.1.2000, zavarovanec pridobi z izpolnitvijo naslednjih pogojev pravico do upokojitve (kar pomeni, da se ob izpolnjevanju pogojev posameznik upokoji le, če se za to odloči):

- a) dosežena minimalna starost (58 let za moške in ženske)
 polna starost (61 let ženske, 63 let moški)
- b) dosežena pokojninska doba (40 let moški, 38 let ženske)

Pri tem mora zavarovanec izpolnjevati oba pogoja (<http://svetovanje.freehomepage.com>).

Zakon navaja, da se dodana zavarovalna doba, dokup delovne dobe na podlagi let študija ter doba služenja vojaškega roka ne bodo šteli v dejansko delovno dobo. Za te osebe velja, da se bodo lahko upokojile šele starostno (Bogataj, 2000, str. 14).

2.3.3 Cena predčasnega upokojevanja

Cena predčasnega upokojevanja se je kaj kmalu pokazala in se še kaže, saj število upokojencev v primerjavi z zaposlenimi iz leta v leto raste. Dodatno so lahko po starem zakonu nekateri zavarovanci dokupili leta, pri čemer so posebno ugodno prišli na račun redni študentje in vojaki med služenjem vojaškega roka. Zakon je tudi določal, da varstveni dodatek prejemajo tisti uživalci pokojnin, katerih dohodki skupaj z dohodki družinskih članov ne bi zadoščali za preživljanje. Drugi zavarovanci pa so z vplačanimi prispevki prispevali za izplačilo varstvenega dodatka. Prav tako so mnogi (kmetje, zasebniki, podjetniki, vrhunski športniki) izkoristili sistem, saj se je pokojninska osnova izračunavala glede na 10 najugodnejših let plačevanja prispevkov. Slednji so si 10 let izplačevali maksimalne prispevke, preostala leta pa zgolj minimalne. Takšno špekulativno obnašanje je bilo treba preprečiti (Šlebinger, 1997, str. 312 – 315).

2.3.4 Kršenje načel zavarovalništva

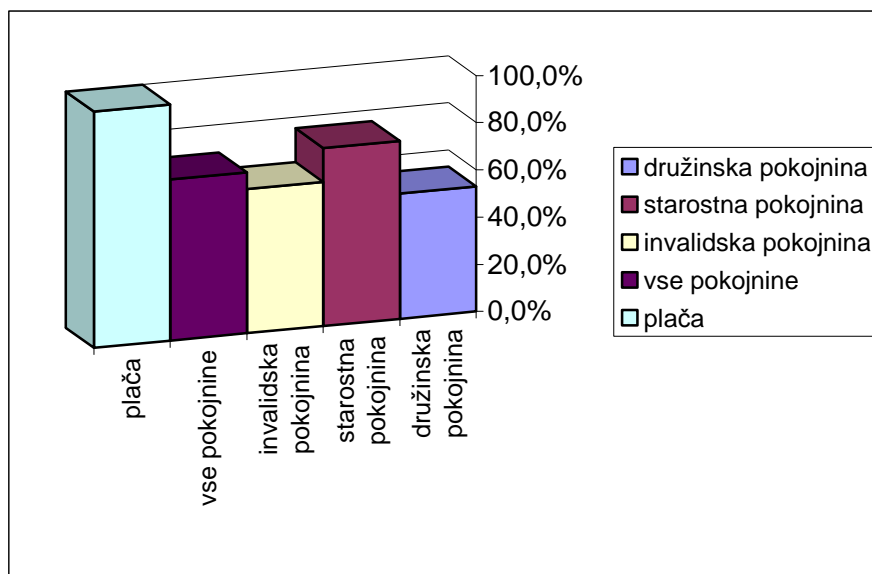
Po sedaj veljavnem zakonu se starostna in invalidska pokojnina odmeri od pokojninske osnove, ki predstavlja mesečno povprečje plač (in za samozaposlene zavarovalnih osnov), od katere so delavcu obračunani prispevki v katerih koli 18 zaporednih letih zavarovanja, ki so zanj najugodnejša. V prehodnem obdobju 2000-2007 se bo vsako koledarsko leto pri izračunu pokojninske osnove upoštevalo po eno leto daljše obdobje, dokler se ne bo podaljšalo od sedanjih 10 na 18 let (Böhm, 2000, str. 44).

Vsem težavam po prejšnjem zakonu se je pridružilo še ohranjanje kupne moči pokojnin. V Sloveniji se pokojnine usklajujejo z gibanjem plač. Nominalne plače so odvisne tako od rasti cen kot od produktivnosti. Pri nas realne plače pogosto rastejo hitreje kot pa se povečuje produktivnost. Upokojeni prejemajo višje dohodke kot pa je dejanska rast gospodarstva, pri čemer je zopet kršeno načelo zavarovalništva. Po prejšnjem zakonu so določbe, ki urejajo vprašanja invalidov, dokaj liberalne, zato je prihajalo do izpada prispevkov in zmanjševanja virov. V slovenskem pokojninskem zakonu je bil namreč zelo velik poudarek na redistribuciji in načelu solidarnosti (Šlebinger, 1997, str. 313).

a) Razmerje med plačami in pokojninami

V letu 2000 je znašala povprečna mesečna neto plača 120.689 SIT (enak podatek za obdobje januar-oktober 2001 znaša 131.619 SIT, povprečna neto plača v avgustu 2001 pa 135.731 SIT), povprečna mesečna neto starostna pokojnina 90.864 SIT (v oktobru 2001 103.633 SIT), povprečna mesečna neto invalidska pokojnina 73.700 SIT (v oktobru 2001 84.178 SIT), povprečna mesečna neto družinska pokojnina 63.928 SIT (v oktobru 2001 73.073 SIT) ter povprečje vseh pokojnin 82.224 SIT, v oktobru 2001 94.001 SIT.

Slika 1: Razmerje med povprečnimi plačami in povprečnimi pokojninami v letu 2000

Vir: <http://www.zpiz.si/iso/Pokojnine/pokojnine.html>

b) Najnižja in najvišja pokojnina

V letu 2000 je povprečna najnižja pokojninska osnova znašala 74.438,57 SIT, v mesecu oktobru 2001 pa 85.268,48 SIT. Najvišja pokojninska osnova je v letu 2000 znašala 338.652,39 SIT, v oktobru 2001 pa 341.073,92 SIT. Višina pokojnin je navzdol in navzgor omejena z zneskom najnižje in najvišje pokojninske osnove. Višina pokojnine za posameznika je odvisna še od dopolnjene pokojninske dobe in dopolnjene starosti. Starostna pokojnina, odmerjena od najnižje pokojninske osnove za 40 let pokojninske dobe, je v letu 2000 znašala 63.272,78 SIT, v mesecu oktobru 2001 pa 72.051,86 SIT (<http://www.zpiz.si/iso/Pokojnine/pokojnine.html>).

2.4 Dokladni in naložbeni sistem podrobneje

2.4.1 Pokojninski sistem v Sloveniji

Če na hitro povzamem nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, je le-ta sestavljen iz dveh delov: prvi obravnava dokladni, drugi pa naložbeni sistem (obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja). Tako imenovani večstebni sistem je sestavljen iz prvega, drugega in tretjega stebra pokojninskega sistema. Prišlo je do spremembe od enega na tri pokojninske stebre. To pomeni, da v prihodnje ne bomo imeli le ene pokojnine, kot je veljalo doslej, temveč bo pokojnina v prihodnje sestavljena iz pokojnine prvega stebra, oblikovane na podlagi medgeneracijske pogodbe, poleg te pa bodo prihodnje generacije po upokojitvi prejemale še dodatno pokojnino, ki si jo bodo privarčevale z naložbenim dodatnim prostovoljnim pokojninskim zavarovanjem (Böhm, 2000, str. 129).

Večstebni sistem sestavljajo:

- prvi steber: obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti;
- drugi steber: obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja (plačujejo le delodajalci);
- tretji steber: pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov.

a) Prvi steber - obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti

To je sedanj in predvidoma tudi v prihodnje osrednji steber zagotavljanja prihodkov ljudem v jeseni svojega življenja. Zasnovan je tako, da nobena od oblik dodatnega pokojninskega

zavarovanja ne more postati alternativa ali konkurenca prvemu stebru (Končina, 2000, str. 3). Nekateri ga imenujejo tudi dokladni sistem, v katerem se pokojninsko zavarovanje financira s prispevki iz bruto plače in na bruto plačo. V tem prvem stebru gre za prehodno obdobje, saj se postopoma zaostrujejo pogoji za pridobitev pravice do pokojnine. Višata se tako pokojninska doba kot tudi pogoji starosti.

Ostrejši pogoji za upokojevanje veljajo predvsem za ženske. Za večino teh sprememb so določena dolga predhodna uvajalna obdobja. To pomeni, da bodo v vsakem od prihodnjih let, ki sodi v uvajalno obdobje, veljali drugačni upokojitveni pogoji. V sistemu se spreminja tudi način oblikovanja pokojninske osnove z določitvijo daljšega obračunskega obdobja (postopni prehod z 10 na 18 zaporednih let) in vrednost zavarovalnega oz. pokojninskega leta, ki bo v novem sistemu vrednoteno z 1,5 odstotka (namesto dosedanjih 2 odstotkov). Najvišje pokojnine se bodo v prihodnosti znižale, saj se postopno znižuje razpon med najnižjo in najvišjo pokojninsko osnovo od 1:4,8 na 1:4. Uvaja se tudi inštitut polne starosti kot starostne meje, ki je pri odmeri državne pokojnine temelj za uvedbo bonus - malus sistema (Kalčič, 1999, str. 5 - 12).

b) Drugi steber - obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja

- Obvezna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja

Uvedena so bila po 1. januarju 2001 namesto dotedanje beneficirane delovne dobe. Gre za zbiranje prispevkov delodajalcev. Iz zbranih sredstev naj bi se zagotavljala pravica do poklicne pokojnine za zavarovance, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela oz. dela, ki jih po določenih letih starosti zaradi pešanja psihofizičnih zmožnosti ni mogoče več uspešno poklicno opravljati. Prispevke, ki so deležni davčne olajšave, plačujejo le delodajalci.

Zavarovanci obveznega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja bodo imeli za izpolnitev pokojninske dobe za starostno pokojnino v prvem stebru priznано tudi dodatno dobo v višini četrtnine obdobja obveznega dodatnega zavarovanja. Ta delovna mesta je določil minister za delo, ki je tudi pristojen za nadzor nad poslovanjem Sklada obveznega dodatnega zavarovanja, tega pa bo kontrolirala DURS (Davčna uprava Republike Slovenije). Pravice iz obveznega dodatnega zavarovanja se bodo izplačevale kot poklicne pokojnine in kot znižane poklicne pokojnine.

Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije je oblikoval Vzajemni pokojninski sklad, čigar člani so zavarovanci. Njegov namen je pokrivanje obveznosti do zavarovancev. Poleg omenjenega tovrstno pokojninsko zavarovanje izvajajo tudi pokojninske družbe, ki imajo pisno soglasje reprezentativnih sindikatov, kjer so ta delovna mesta, zagotovljeno ustrezno usposobljeno upravo, poslovni načrt, pisno soglasje delodajalcev, potrebno dokumentacijo za

tovrstno zavarovanje, in pogodbo z družbo za upravljanje, če pokojninska družba ne bo sama upravljala s sredstvi zavarovanja.

- Prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja (plačujejo le delodajalci)

Gre za zbiranje denarnih sredstev po naložbenem principu z namenom, da se zavarovancem ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih zavarovanih primerih zagotovijo dodatne pokojnine ali druge z zakonom določene pravice. Izvajajo jih lahko le vzajemni pokojninski skladi, pokojninske družbe in zavarovalnice. Delodajalec je tisti, ki vplačuje premije, pri tem pa je deležen davčne olajšave. Pogoj za to pa je, da je premija v zakonsko določenem obsegu (Kalčič, 1999, str. 5 - 12).

c) Tretji steber - pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov

Individualna prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja so tista, pri katerih si lahko premije plačuje vsakdo, ne glede na to, ali je v delovnem razmerju ali upokojen. V okviru tega stebra premije niso omejene. To varčevanje je mogoče v obliki rentnih/pokojninskih zavarovanj, ki jih izvajajo zavarovalnice. Za posameznika zaradi minimalnih davčnih olajšav to zavarovanje ni posebej zanimivo (http://www.ijs.si/ijs/dod_pok_zav/html).

2.4.2 Pokojninski sistem na Hrvaškem

Pokojninska reforma se je na Hrvaškem začela 1. januarja 1999, ko je država z javnim sistemom pokojninskega zavarovanja prešla na t. i. mešani ali javno-zasebni pokojninski sistem (Terze, 2001, priloga str. 2).

Cilj reforme pokojninskega sistema so vsekakor boljše pokojnine za prihodnje upokojence. Prav tako kot pri nas se je na Hrvaškem uveljavil tristebni pokojninski sistem. Razlika je le ta, da je drugi steber v sosednji državi obvezen, pri nas pa ga sestavljajo obvezna in prostovoljna kolektivna dodatna pokojninska zavarovanja, za katera so izdelani pokojninski načrti, ki opredeljujejo vsa razmerja med zavarovanci in izvajalci zavarovanj, izvajajo pa se v celoti po naložbenem načelu. V novem sistemu bosta na Hrvaškem najmanj dve pokojnini iz obveznega pokojninskega zavarovanja. Prva bo izhajala iz sistema medgeneracijske pogodbe (prvi steber), druga pa iz obveznega pokojninskega zavarovanja za starost na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja (drugi steber pokojninskega zavarovanja). Kdor pa bo imel možnost in željo vplačevati v tretji, prostovoljni steber, t. i. pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov, bo na koncu dobil še tretjo pokojnino.

Večstebni sistem sestavljajo:

- prvi steber: obvezno pokojninsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti;
- drugi steber: obvezno pokojninsko zavarovanje za starost na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja;
- tretji steber: prostovoljno pokojninsko zavarovanje na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja.

a) Prvi steber - obvezno pokojninsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti

Reformirani "stari" pokojninski sklad, zasnovan na medgeneracijski pogodbi, bo tudi v prihodnje izražal načelo te pogodbe; razporeditev denarja v korist tistih z nižjimi plačami. Zavarovanje iz tega stebra se bo še naprej financiralo iz tekočih vplačil zavarovancev in iz državne blagajne (<http://www.mirovinska.reforma.hr>).

Dolgoročno gledano se bo prvi steber iz splošne socialne varnosti (za primer rizika starosti, invalidnosti in smrti zavarovanca) spremenil v zavarovanje le osnovne socialne zaščite v primeru nastanka teh socialnih rizikov (Terze, 2001, str. 4).

Po starem hrvaškem zakonu je vsak delodajalec iz bruto plače zaposlenca nakazoval hrvaškemu zavodu za pokojninsko zavarovanje 19,5% bruto plače. Iz zbranih sredstev so se oblikovale pokojnine sedanjim upokojencem. Zaposleni so torej plačevali pokojnine upokojenim generacijam. Po novem zakonu pa to ne bo dovolj. Vsak posameznik bo moral dodatno varčevati za svojo pokojnino. Tako se sedaj od bruto plače zaposlenega 14,5% nakazuje v prvi, t. i. medgeneracijski steber. Pokojnine bodo tu zelo malo odvisne od višine plače. Največjo vrednost pri višini le-te bo imel čas vplačevanja premij v ta steber.

b) Drugi steber - obvezno pokojninsko zavarovanje za starost na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja

Od zgoraj omenjenih "bivših" 19,5% se bo minimalno 5% od 100% bruto plače plačevalo v obvezni pokojninski sklad, katerega bo posameznik izbral po svoji želji. Tako se 19,5% razcepi na 14,5% (prvi steber) in 5% (drugi steber). Za vse, ki so bili 1. januarja 2002 mlajši kot 40 let, je obvezno zavarovanje na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja. Sklad, v katerem bo posameznik varčeval, si izbere vsakdo sam. Tisti, ki se do 31. marca 2002 ni odločil, kje želi varčevati, je bil po zakonu razporejen v enega izmed razpoložljivih skladov. Za osebe, stare od 40 do 50 let velja, da se same odločijo, ali bodo za svojo starost poskrbele po starem ali po novem načinu pokojninskega sistema. Čas, predviden za to odločitev, je do 30. maja 2002 (Ministarstvo rada i socialne skrbi, 2001, str. 1 - 13).

c) Tretji steber - prostovoljno pokojninsko zavarovanje na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja

V prostovoljno pokojninsko zavarovanje se lahko vključijo vsi, ki se zanj zanimajo, tudi nezaposleni. Vsak posameznik se lahko sam odloči tako glede višine prispevka kot tudi dobe varčevanja. Vse je odvisno od njegovih zmožnosti in potreb po takem varčevanju. Država bo vsakomur dodala 25% glede na znesek, ki ga bo vplačeval. Maksimalni znesek, ki ga bo prispevala država, bo 1250 kun letno, kar pomeni, da bo morala višina vplačanih prispevkov zavarovanca znašati 5000 kun letno (Žalac, 2001, str. 7).

3. PODOBNOSTI IN RAZLIKE KAPITALSKIH ZAVAROVANJ MED SLOVENIJO IN HRVAŠKO

3.1 Splošne določbe

S hrvaškim zakonom se urejuje:

- ustanavljanje obveznih in prostovoljnih pokojninskih skladov,
- ustanavljanje in poslovanje pokojninskih družb za upravljanje s pokojninskimi skladi,
- ustanavljanje osrednjega registra zavarovancev,
- ustanovitev Agencije za nadzor pokojninskih skladov (1. člen).*

V slovenskem zakonu se splošne določbe kapitalskih zavarovanj nanašajo na dodatno in obvezno pokojninsko zavarovanje. V okviru dodatnega pokojninskega zavarovanja se urejajo obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja. Le – ta uvrščamo v t. i. drugi steber pokojninskega zavarovanja (plačujejo le delodajalci).

Pri obveznem zavarovanju (drugi steber) delodajalci zbirajo prispevke za poklicno pokojnino svojih zaposlenih. O tem, kdo so ti zaposleni, je določeno v zakonu: to so zavarovanci, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, ter zavarovanci, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni moč več uspešno opravljati. Država jamči za pravice, določene v načrtu obveznega pokojninskega zavarovanja.

* Opomba: Vir je Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondima; dopisovala bom le člene, ki omenjajo povzeto.

V prostovoljno dodatno zavarovanje (drugi steber) se lahko vključi le tisti, ki plačuje prispevke v obvezno pokojninsko zavarovanje. Vključi se tako, da delodajalec vplačuje prispevke oz. premijo zaposlenemu za zagotovitev dodatne starostne pokojnine. Pri tem so ti zavarovanci deležni davčnih olajšav (278. člen).**

Zakon o zavarovalništvu se uporablja za zavarovalnice s sedežem v Republiki Sloveniji ter za tiste zavarovalnice, ki opravljajo izključno posle pozavarovanj, če ni drugače določeno. Določbe Zakona o zavarovalništvu se uporabljajo tudi za ZZZS, Sklad dodatnega pokojninskega zavarovanja, Družbo za zavarovanje in financiranje izvoza Slovenije (ZZavar, 5. člen).

3.2 Izvajalci kapitalskega zavarovanja

Na Hrvaškem je izvajalec pokojninska družba, ki je lahko registrirana kot delniška družba ali družba z omejeno odgovornostjo. Pokojninska družba, registrirana kot delniška družba, lahko izda le imenske delnice, ki pa se ne morejo spremeniti v delnice na prinosnika (4. člen).

V Sloveniji imamo v primerjavi z našo sosedo več različnih izvajalcev pokojninskih načrtov. Omenjeni načrt izvajajo pokojninski skladi, ki se lahko oblikujejo kot pokojninska družba (ko pridobijo soglasje vlade Republike Slovenije) ali kot vzajemni pokojninski sklad, ter zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za to.

Pokojninsko družbo uvrščamo med pravne osebe, oblikovana pa je le kot delniška družba. Delnice so lahko le imenske (340., 337., 338. člen).

Vzajemni pokojninski sklad je premoženje, čigar člani so zavarovanci. Oblikuje se tako, da zavarovanci vanj redno vplačujejo premije. V primerjavi s pokojninsko družbo, vzajemni pokojninski sklad ne sodi med pravne osebe; deluje le v korist zavarovancev. Poznamo odprte (član je lahko vsakdo ne glede na to, kje je zaposlen) in zaprte (člani so lahko le tisti, ki so zaposleni pri delodajalcu, ki je ustanovil sklad) vzajemne pokojninske sklade. Vedeti moramo tudi, da je cilj delniške družbe med drugim ustvarjanje dobička, medtem ko vzajemni pokojninski sklad posluje izključno v korist svojih članov (Böhm, 2000, str. 139, in 307. člen).

** Opomba: Vir je Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1C); dopisovala bom le člene, ki omenjajo povzeto.

Vzajemne sklade prostovoljnega pokojninskega zavarovanja upravljajo banke, ki imajo dovoljenje za upravljanje pokojninskih skladov po zakonu o bančništvu. Lahko pa jih upravljajo tudi zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za upravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu o zavarovalništvu ter pokojninske družbe (Končina, 2000, str. 8).

Zavarovalnica je pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov življenjskih zavarovanj. Zavarovalna družba je delniška družba, ki pridobi dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov (ZZavar, 1., 15. člen). Zavarovalnica je lahko organizirana kot delniška družba ali kot družba za vzajemno zavarovanje (<http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/2000/013/B/52595550.htm>).

Tudi delnice zavarovalne delniške družbe se lahko glasijo le na ime (ZZavar, 17. člen).

3.3 Pridobitev dovoljenja za opravljanje dejavnosti kapitalnega zavarovanja

Ko je pokojninska družba registrirana na trgovskem sodišču, zaprosi Agencijo za nadzor pokojninskih skladov in zavarovanja za pridobitev dovoljenja za oblikovanje pokojninskega sklada. Cilj poslovanja pokojninske družbe je oblikovanje omenjenega sklada in upravljanje tega. Pri tem lahko pokojninska družba upravlja le z enim obveznim pokojninskim skladom (5. člen).

Ustanovitelji pokojninske družbe na Hrvaškem morajo pridobiti avtorizacijo za oblikovanje pokojninske družbe, nato pa se lahko prijavijo za vpis v sodni register. Po registraciji lahko Agencija izda dovoljenje za oblikovanje pokojninskega sklada (20. - 30. člen).

V Sloveniji z izdajo pozitivnega mnenja ministra za delo nadzorni organ po zakonu, ki ureja zavarovalništvo, izda dovoljenje pokojninski družbi za opravljanje dejavnosti prostovoljnega dodatnega zavarovanja (342. člen).

Pogoje za pridobitev pravic iz prostovoljnega dodatnega zavarovanja določa pokojninski načrt. Ta vsebuje določila kako se vanj vključiti, določa višino premije, določila o mesečnem, polletnem ali letnem plačilu premije, o naložbeni politiki in njenem tveganju, o zajamčenem donosu, o pogojih za uveljavitev dodatnih pokojnin, kako naj bi se izračunala višina dodatnih pokojnin, o njihovem izplačevanju in o pogojih za prenehanje zavarovanja. Omenjeni načrt določa ime sklada, sedež in firmo ustanovitelja, način obveščanja članov in ustanovitelja, naložbeno politiko, ipd (Böhm, 2000, str. 137, 138).

Za vpis pokojninskega načrta v register je treba vložiti prijavo, o kateri odloča davčni urad na prvi stopnji. Če so izpolnjeni vsi pogoji, omenjeni organ opravi vpis v register. Le-ta je sestavljen iz glavne knjige in zbirke listin. S tem vpisom delodajalec in zavarovanci pridobijo pravico do davčnih olajšav (370. – 375. člen).

Zaprta vzajemni pokojninski sklad lahko ustanovi delodajalec, ki je oblikoval pokojninski načrt ter izpolnjuje določene pogoje (točka 3.14) (min. 51% zaposlenih vključenih v ta načrt, enake pravice zaposlenih, obljuba o plačevanju premij, ipd.). Odprta vzajemni pokojninski sklad pa lahko ustanovi banka ali zavarovalnica ali pa družba, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja bančništvo/zavarovalništvo (Böhm, 2000, str. 149 – 152).

Prav tako kot na Hrvaškem tudi v Sloveniji Agencija ob predložitvi ustreznih dokumentov izda dovoljenje za oblikovanje vzajemnega pokojninskega sklada.

Pri zavarovalnicah je Agencija za zavarovalni nadzor tista, ki odloči o izdaji dovoljenja za vsako zavarovalno vrsto, v kateri sme zavarovalnica opravljati zavarovalne posle. Dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov v posamezni zavarovalni vrsti izda Agencija za zavarovalni nadzor, če ugotovi, da zavarovalnica izpolnjuje pogoje za opravljanje zavarovalnih poslov v tej zavarovalni vrsti. Omenjena agencija tudi izrecno navede zavarovalne vrste, za katere velja dovoljenje (ZZavar, 67. člen).

3.3.1 Označbe, da gre za izvajalce pokojninskih zavarovanj

V obeh državah mora imeti izvajalec pokojninskega zavarovanja nujno označeno, da gre za npr.: “družbo za opravljanje z obveznim pokojninskim fondom” ali za “vzajemni pokojninski sklad” (na Hrvaškem 5. člen, v Sloveniji 308. člen).

Firma družbe za vzajemno zavarovanje mora vsebovati označbo, da gre za družbo za vzajemno zavarovanje (»d.v.z.«) (ZZavar, 38. člen).

3.3.2 Osnovni kapital

Na Hrvaškem znaša najnižji temeljni kapital pokojninske družbe 40 milijonov kun (vplačan je lahko le v denarju) in se ne more povečati z javnim vpisom. Vplačani temeljni kapital mora biti vedno vsaj polovica najnižjega temeljnega kapitala, ki ga določa zakon. Če se zniža pod to raven, je treba obvestiti Agencijo, ki bo, če se v letu dni omenjeni kapital ne dvigne na določeno raven, pokojninski družbi odvzela dovoljenje za delo (8. - 12. člen).

V Sloveniji je osnovni kapital pokojninske družbe enak eni tretjini minimalnega kapitala, katerega predpisuje zakon o zavarovalništvu za zavarovalnico, ki opravlja zavarovalne posle v

skupini življenjskih zavarovanj. Omenjeni kapital ne sme biti pod mejo zajamčenega kapitala, ki ga zakon predpisuje za zavarovalnico (340. člen).

Najnižji znesek osnovnega kapitala zavarovalne delniške družbe je enak višini zajamčenega kapitala, ki predstavlja eno tretjino minimalnega kapitala. Ta se nanaša na:

- kapital zavarovalnice, ki opravlja zavarovalne posle v skupini življenjskih zavarovanj; kapital pozavarovalnice mora biti vedno enak kapitalskim zahtevam, izračunanim z uporabo premijskega oziroma škodnega količnika, in sicer tistim, ki je višji ali
- kapital zavarovalnice, ki opravlja zavarovalne posle v skupini življenjskih zavarovanj, mora biti vedno najmanj enak kapitalskim zahtevam, izračunanim kot vsota rezultatov, določenih po zakonu (ZZavar, 16., 110., 111., 112. člen).

Družba za vzajemno zavarovanje se ustanovi tako, da ustanovitelji podpišejo statut in vplačajo osnovni kapital.

3.3.3 Organi pokojninske družbe

Organi pokojninske družbe so v obeh državah naslednji: uprava, nadzorni odbor in skupščina. V obeh zakonih so določeni pogoji, ki jih morajo omenjeni organi izpolnjevati, in osebe, ki so/ne morejo biti člani teh organov (na Hrvaškem 14. – 19. člen, v Sloveniji 344. – 346. člen).

Zavarovalna delniška družba in tudi družba za vzajemno zavarovanje morata imeti nadzorni svet, upravo in skupščino (ZZavar, 15., 22., 50. člen).

Sklad nima omenjenih organov, saj je premoženje, čigar člani so zavarovanci.

3.4 Odvzem dovoljenja za opravljanje dejavnosti kapitalnega zavarovanja

Pokojninski družbi na Hrvaškem se lahko odvzame dovoljenje za delo, če ne izpolnjuje členov iz zakona, ali če število članov za več kot pol leta pade pod minimalno raven.

Pri naših sosedih ima pokojninska družba možnost, da popravi napake. Če jih ne odpravi, izgubi dovoljenje za delo. V omenjeni državi je torej ponujena možnost za popravilo napak, ter pritožba zaradi izpisa pokojninskega načrta iz registra. Posledica izpisa v Sloveniji je izguba davčnih olajšav, medtem ko na Hrvaškem Agencija začasno prevzame posle pokojninske družbe, nato pa izda javni razpis za upravljanje te pokojninske družbe. Če ni nobenega interesenta, se morajo zavarovanci sami odločiti, h kateremu od drugih skladov na trgu se bodo pridružili. Če tega ne storijo, jih razporedi Agencija sama (31. - 33. člen).

V Sloveniji je zaradi neizpolnjevanja pogojev za pridobitev davčnih olajšav, neresničnih listin ali prenehanja zavarovanja določen ukrep in sicer izbris pokojninskega načrta iz davčnega registra. Napak v Sloveniji ni mogoče popraviti, mogoča pa je pritožba zaradi izpisa pokojninskega načrta iz registra (376. člen).

3.5 Zavarovanci kapitalskega zavarovanja

Vsi naši sosodje, mlajši kot 40 let, ki so vključeni v obvezno zavarovanje v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja na podlagi medgeneracijske solidarnosti (prvi steber), se morajo obvezno zavarovati tudi v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja za starost na podlagi individualnega kapitalskega varčevanja (drugi steber). Osebe stare med 40 - 50 let pa imajo možnost izbire: lahko se obvezno zavarujejo tako kot njihovi mlajši državljani, ali pa ostanejo zavarovani po starem zakonu. Sklad, v katerem bi radi varčevali, si izberejo po svoji želji (40., 41. člen).

V Sloveniji je drugi steber razdeljen na prostovoljno dodatno zavarovanje (vendar se lahko včlanijo le tisti, ki so že obvezno pokojninsko zavarovani pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v okviru obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi medgeneracijske solidarnosti) in na obvezno dodatno zavarovanje. Delodajalci so tisti, ki plačujejo omenjene prispevke. Zavarovanci obveznega dodatnega zavarovanja so vsi tisti, ki so na dan 31. 12. 2000 delali na delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje skladov s predpisi iz Zakona (Končina, 2000, str. 4 - 5).

3.5.1 Vključitev zavarovancev v pokojninsko zavarovanje

Na Hrvaškem morajo prispevke plačevati zaposleni iz svojih bruto plač.

V Sloveniji morajo za zavarovance, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, ter za zavarovance, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni več mogoče uspešno poklicno opravljati, delodajalci zbirati prispevke. Gre za obvezno kolektivno dodatno zavarovanje v okviru obveznih in prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj. Tudi pri prostovoljnem pokojninskem zavarovanju prispevke vplačuje delodajalec (drugi steber) (Končina, 2000, str. 4). Vključijo se lahko vsi, ki so že obvezno zavarovani. Oseba, ki nima lastnih dohodkov, ki npr. živi od dohodkov iz premoženja ali jo vzdržuje druga oseba, se v omenjeno zavarovanje ne more vključiti (Böhm, 2001, str. 6).

3.5.2 Prispevki zavarovancev in delodajalcev

Na Hrvaškem se premije v obvezni sklad vplačujejo prek Osrednjega registra zavarovancev po stopnji, določeni z zakonom in po predpisih Agencije (42. člen).

Po sedaj veljavnem zakonu na Hrvaškem v prvi steber vplačujejo manj (namesto 19,5%, 14,5%), razlika pa gre v obvezno pokojninsko zavarovanje za starost na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja (drugi steber).

Steber generacijske solidarnosti je bil v Sloveniji delno reformiran, uvedeno pa je bilo tudi dodatno prostovoljno zavarovanje.

V Sloveniji znesek prispevkov ni omejen, davčna olajšava pa je mogoča le pri znesku od 3.683 do 36.830 tolarjev na mesec. Znesek davčne olajšave, ki jo bo priznala država za premije prostovoljnega dodatnega zavarovanja, lahko znaša največ 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za zavarovanca, vendar ne več kot 441.958 tolarjev letno (Böhm, 2001, str. 6).

3.5.3 Število članov

Na Hrvaškem mora obvezni sklad šteti najmanj 80.000 članov (36. člen).

V Sloveniji mora imeti vzajemni pokojninski sklad najmanj 1000 članov, pokojninska družba pa vsaj 15.000 zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja (307., 337. člen). Zavarovalnica nima posebnih določb o minimalnem številu zavarovancev. V Sloveniji je torej potrebnih bistveno manj članov kot v sosednji Hrvaški.

3.5.4 Donosi, višina pokojnine

Vsakemu članu obveznega pokojninskega sklada na Hrvaškem je zjamčen donos, določen z omenjenim zakonom. Če je donos manjši od zjamčenega, se razlika pokrije iz rezerv, če pa to ni dovolj, se sredstva vzamejo iz temeljnega kapitala v višini 20% temeljnega kapitala omenjene pokojninske družbe, razlika pa se pokrije iz državnega proračuna (58. člen).

Višina pokojnine je odvisna od let, ki jih šteje posameznik ob sklenitvi pravice do pokojnine, skupne vsote kapitaliziranih prispevkov člana sklada, ter vrste in oblike pokojnine, ki se bo izplačevala po aktuarskih izračunih (O izmjenama zakona o mirovinskem osiguravajučim društvima i isplati mirovina na temelju individualne kapitalizirane štednje, 2. člen).

Pravila, ki se nanašajo na izračun povprečnega donosa na državne vrednostne papirje, v Sloveniji predpiše pristojni minister za finance. Pri nas je zjamčeni donos izražen z letno stopnjo donosnosti, ki ne sme biti nižja kot 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Minimalno donosnost jamči upravljavec pokojninskega sklada (298. člen).

Dejanski donos je odvisen od uspešnosti naložb.

3.5.5 Pravice zavarovancev

Na Hrvaškem član obveznega sklada po izpolnitvi pogojev sam dvigne kapitalizirana sredstva in jih prenese na zavarovalnico, ki mu kasneje izplačuje mesečne pokojnine. S tem mu preneha članstvo v takem skladu (46. člen).

Pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju v Sloveniji mora izvajalec tega zavarovanja (če ni zavarovalnica), v imenu in za račun zavarovanca skleniti življenjsko zavarovanje, ko si zavarovanec pridobi pravico do dodatne pokojnine. S tem si zavarovanec pridobi pravico do doživljenjske pokojninske rente. Zavarovalnico si izbere zavarovanec sam, višina pokojnine pa se izračuna po aktuarskih načelih (352., 353. člen).

3.5.6 Prestop

Na Hrvaškem je prvo leto članstva odločitev o zamenjavi sklada brezplačna (velja le za prvi prestop), kasneje pa je treba za izstop plačati. Glede na to, da se z vstopom v sklad plača 0,8% od vsakega vplačila, je treba biti že na začetku previden in izbrati sklad, ki bo imel čim višje donose. Če se to ne zgodi in zavarovanec s skladom ni zadovoljen, ima možnost prestopiti v novi sklad. Nekdanji sklad bo ob prestopu zaračunal 5% po prvem letu članstva, 2,5% v drugem, 1,25% v tretjem, 0,62% v četrtem ter 0,31% v petem letu članstva (43. člen).

Tudi v Sloveniji je upravljavec upravičen do vstopnih in izstopnih stroškov (točka 3.6). Vstopni stroški se prav tako kot na Hrvaškem obračunajo v deležu od premije, ki je bila plačana. Prav tako se obračunajo v deležu od skupne vrednosti ob njenem izplačilu (318. člen).

3.5.7 Prekinitev članstva

Na Hrvaškem se članstvo v skladu prekine, če zavarovanec ne izpolnjuje zahtev, določenih v zakonu (41. člen). Če član dvigne vložena sredstva, se članstvo v skladu prekine (46. člen).

Ob smrti zavarovanca, ki ima pravico do pokojnine, se po zakonu deduje, če imajo dediči pravico do njegove pokojnine (48., 49. člen).

Članstvo v Sloveniji preneha na podlagi pisne izjave zavarovanca, v kateri izrazi željo, po prekinitvi zavarovanja. Pri zavarovalnici ali pokojninski družbi zadostuje odpoved pogodbe, pri

vzajemnem pokojninskem skladu pa zadošča le izstop iz članstva. Določen je tudi izstopni rok, ki ne sme biti daljši kot tri mesece. Ko se izstopni rok izteče, je članstvo v skladu uradno prekinjeno.

Članstvo pa lahko preneha ob smrti zavarovanca. Pri tem se obveznosti sklada prenesejo na upravičenca, ki ga je član imenoval; če tega ni storil, se obveznosti prenesejo na zavarovančeve dediče.

Tudi izvajalec sam lahko prekine članstvo z zavarovancem v več primerih, če zavarovanec po poslanem opominu ne stori, kar zahteva sklad:

- če premija ni bila plačana več kot dvanajst mesecev,
- če je zavarovanec ob sklenitvi zavarovanja podal neresnične podatke ali dejstva, pri čemer so ti podatki pomembni za sklenitev zavarovanja,
- če je delovno razmerje pogoj za vključitev v pokojninski načrt, le-to pa se je zavarovancu pri dotedanjem delodajalcu izteklo (354. – 357. člen).

3.5.8 Vrste pokojnin

Naši sosodje poznajo še dodatno pokojnino iz obveznega sklada:

- a) invalidska pokojnina (če pri zavarovancu pride do invalidnosti in se mu prizna invalidska pokojnina zaradi nesposobnosti za delo, bo deležen invalidske pokojnine),
- b) pokojnina v primeru smrti zavarovanca (47., 48. člen).

Pri nas je zavarovanec deležen:

- a) dodatne starostne pokojnine, ko izpolni pogoje zanjo (10 let mora biti prostovoljno pokojninsko zavarovan in star vsaj 58 let),
- b) dodatne predčasne starostne pokojnine (če je zavarovanec star vsaj 53 let in ima vsaj 15 let zavarovalne dobe),
- c) dodatne invalidske in dodatne družinske pokojnine.

3.6 Financiranje obstoja pokojninske družbe

Da bi pokojninska družba na Hrvaškem pokrila svoje stroške, lahko to stori na različne načine:

- odbije lahko do 0,8% vplačil;
- odbije lahko do 0,8% letno od skupnega imetja pokojninske družbe iz prejšnjega leta; Agencija za vsako leto predpiše delež, ki se lahko odbije, vendar sme biti večji kot 0,8%;
- plačati je le treba delež ob izstopu iz pokojninske družbe (velja za prvih pet let).

Pokojninski družbi pripada za njeno uspešno poslovanje 25% od letnega realnega donosa po odbitku stroškov, ki se zaračunajo skladu (60. - 63. člen).

Tudi v Sloveniji zaračunavajo vstopne in izstopne stroške, poleg tega pa se provizija za upravljanje vzajemnega pokojninskega sklada določi v deležu od povprečne čiste letne vrednosti sredstev tega sklada. Vstopni stroški znašajo prva tri leta največ 9% vplačane premije, kasneje pa največ 6% vplačane premije. Izstopni stroški so največ 1% odkupne vrednosti enot premoženja ob izplačilu. Letna provizija je določena največ 1,5% povprečne čiste letne vrednosti sredstev vzajemnega pokojninskega sklada (Zsss, 2001, str. 7).

3.7 Članstvo v skladih

Zavarovanec na Hrvaškem je lahko član le enega sklada in ima lahko v tem skladu le en račun (41. člen).

Tudi pri nas zavarovanec, ki je vključen v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po določenem pokojninskem načrtu, ne more biti sočasno vključen v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po drugem pokojninskem načrtu, ki je deležen davčnih olajšav po pogojih iz ZPIZ-1. So tudi izjeme, ki pa so določene z zakonom (Zavarovalnica Triglav, d.d., 2000, str. 1, 6. člen).

3.8 Trženje

Na Hrvaškem so marketingu pokojninskih skladov namenili celotno poglavje zakona. Pokojninski sklad ne sme nikomur ponuditi podkupnine za članstvo v določenem skladu (delodajalcu, sindikatu, kolektivnim združenjem ali drugim osebam). Med podkupnine prištevamo denarne stimulacije, materialne nagrade, plačilo za zgodnji izstop iz sklada, ipd. Pokojninska družba, njene povezane osebe, agenti in zaposleni v njej ne smejo dajati lažnih izjav o tej družbi. Za oglaševanje v tujini mora pokojninska družba dobiti predhodno soglasje Agencije. Prav tako Agencija predpiše pogoje, povezane s prodajo in trženjskimi usmeritvami, usluge obveznih pokojninskih skladov. Pokojninska družba mora, če njeni zaposleni pregovorijo katerega od državljanov, da prestopi k njim, dokazati, da so ravnali v njegovo dobro (64. – 67. člen).

V našem zakonu ni izrecno določeno, kako je z reklamiranjem skladov.

3.9 Naložbe in tveganje

V obeh državah je v zakonu zelo striktno določeno, kam in koliko smemo vlagati, ter kam ne smemo vlagati. Skladi na Hrvaškem morajo slediti načelom, kot so: varnost ter raznolikost vlaganja imetja pokojninskega sklada ter ohranitev likvidnosti nad določeno ravniyo. Nadzorni odbor mora uresničevati zgornja načela, ki vsebujejo način, kako naj se jih izpolnjuje in kam se lahko vlaga (68. – 78. člen).

V hrvaškem zakonu jasno piše, kam lahko pokojninski skladi vlagajo. Možnosti vlaganja so: v državne vrednostne papirje in vrednostne papirje države Hrvaške ter njene nacionalne banke, obveznice in druge dolžniške vrednostne papirje pravnih oseb, delnice delniških družb izdane v omenjeni državi, druge delnice, ki jih predpisuje Agencija, ter druge naložbe, ki jih predpisuje Agencija za zavarovalni nadzor. V hrvaškem Zakonu o pokojninskem zavarovanju so določene tudi omejitve, kam se ne sme vlagati: v delnice, obveznice in druge vrednostne papirje, ki ne kotirajo na borzi, nepremičnine, materialne dobrine, s katerimi se ne trguje na organiziranih trgih, opcije in terminske posle, delnice drugih pokojninskih društev, banke skrbnice, in drugih povezanih oseb ter drugo imetje, ki ga predpiše Agencija. Če pride do kakršnih koli sprememb, se mora pokojninska družba držati zgornjih predpisov. Pokojninska družba tudi ne sme prodajati imetja osebam, ki so člani ali povezani s člani uprave, nadzornega sveta ali banke skrbnice; od take osebe tudi ne smejo kupovati imetja ali dajati kredita ali jamstva. Ravno tako si pokojninsko društvo lahko sposodi denar le na denarnem trgu (74. – 76. člen).

V Sloveniji so naložbe dovoljene v: državne vrednostne papirje in vrednostne papirje Banke Slovenije ter mednarodnih finančnih organizacij, delnice, obveznice in druge dolžniške vrednostne papirje pravnih oseb, investicijske kupone vzajemnih skladov, posojila z zastavno pravico na državnih vrednostnih papirjih in obveznicah ter delnicah na organiziranih trgih, naložbe, ki jih odobri Agencija za zavarovalni nadzor, idr.

Zato pa morajo biti naložbe upravljavcev smotrne, da se bodo sredstva na osebnih računih zavarovancev bogatila. V Sloveniji lahko pokojninsko zavarovanje izvajajo le tisti, ki so sposobni izpolnjevati svoje obljube do zavarovancev, pri čemer jih nadzirajo državni organi. Za naložbe se uporablja Zakon o zavarovalništvu o naložbah kritnega sklada (321. člen).

3.10 Upravljanje s premoženjem kapitalnega zavarovanja

Na Hrvaškem mora pokojninska družba izbrati banko skrbnico, ki bo skrbela za upravljanje premoženja pokojninskega sklada. Banka skrbnica na Hrvaškem ima premoženje pokojninskega sklada na posebnem računu, upravlja s tem premoženjem, vsaj enkrat mesečno

obvešča javnost o vrednosti obračunske enote, izplačilu dividend, letnih skupščinah delničarjev, glasovanju na teh skupščinah, ter skrbi za druge storitve, o katerih se še dogovorita s pokojninsko družbo. Izbiro banke skrbnice mora biti vedno potrjena od Agencije, katera kasneje tudi nadzira posle te banke. Banka skrbnica lahko upravlja posle več pokojninskih družb, vendar morajo biti premoženje, evidenca ter upravljanje za vsak sklad ločeni med seboj. Omenjena banka vodi premoženje pokojninske družbe na posebnem računu. Če želi pokojninska družba izbrati novo banko, ki bo upravljala z njenim premoženjem, mora to sporočiti pol leta pred dejansko izvršitvijo. Tudi izbor nove banke skrbnice odobri Agencija. Med vsem tem se poslovanje s premoženjem ne sme prekiniti. V primeru stečaja ali likvidacije banke skrbnice mora pokojninska družba obvestiti Agencijo in si z njenim dovoljenjem izbrati novo banko skrbnico. Vsaka banka mora kot dober gospodar skrbeti za premoženje, ki ga upravlja. Pri tem je deležna plačila v znesku 0,1% letno od celotnega imetja pokojninske družbe (odstotek je veljal za leto 2000, za vsako naslednje leto pa ga predpiše Agencija, vendar ne sme biti višji kot 0,1%) (79. – 85. člen).

V Sloveniji reformni zakon zahteva tako od premoženja ustanovitelja kot od premoženja upravljavca pokojninskega načrta, da je premoženje vzajemnega pokojninskega sklada ločeno. Sredstva dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja lahko upravljajo zavarovalnica, banka, ali pokojninska družba. Tudi družba za upravljanje investicijskih skladov je lahko upravljavec premoženja. Z ločenostjo premoženja ustanovitelja in upravljavca se povečuje varnost dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja pred stečajem delodajalca ali celo pred stečajem upravljavca.

Pri nas reformni zakon določa:

- ustanovitelja pokojninskega načrta,
- izvajalca pokojninskega načrta,
- upravljavca pokojninskega načrta, ki zbira premije,
- upravljavca premoženja, ki nastaja z vplačanimi premijami,
- upravljavca, ki izplačuje dosmrtno mesečne pokojninske rente oziroma dodatne pokojnine.

Namen ločitve različnih nosilcev nalog je zaščita premoženja in koristi zavarovancev v primeru stečaja upravljavca dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja (315. – 317., 286., 330. člen).

3.11 Poročanje o opravljanju dejavnosti

Na Hrvaškem mora pokojninska družba vsako leto do 31. marca izdati prospekt z informacijami do 31. decembra prejšnjega leta. Informacije morajo vsebovati podatke o pokojninskem skladu, o pokojninski družbi, banki skrbnici, o vrednosti premoženja sklada in

druge podatke, ki jih predpiše Agencija. Poleg tega mora mesečno izdajati tudi poročila, predpisana z zakonom (88. – 90. člen).

V Sloveniji mora upravljavec vzajemnega pokojninskega sklada na koncu vsakega meseca izračunati donos za zadnjih 12 mesecev kot rezultat upravljanja s sredstvi sklada. Agencija predpiše pravila za izračun donosa vzajemnega pokojninskega sklada, razne metodologije (za ugotavljanje čiste vrednosti sredstev, idr.), roke o obveščanju, način vodenja registra osebnih računov članov, vrste in sheme računovodskih izkazov, podrobnejši način vrednotenja knjigovodskih postavk, podrobnejšo vsebino letnega poslovnega poročila o delovanju vzajemnega pokojninskega sklada in podobno (322., 323. člen).

Agencija za zavarovalni nadzor je tista, ki predpiše podrobnejšo vsebino poročil in obvestil za zavarovalnico ter način in roke poročanja. Zavarovalnica mora omenjeni agenciji poročati o spremembah podatkov, ki se vpisujejo v sodni register, o sklicih skupščine, imetnikih delnic, razrešitvi in imenovanju članov uprave in drugem (ZZavar, 176. člen).

3.12 Nadzor nad poslovanjem

Na Hrvaškem imajo Agencijo za nadzor pokojninskih skladov in zavarovanja.

Cilj nadzora v obveznih in prostovoljnih programih je zaščititi člane pokojninskih skladov. Agencija na Hrvaškem brez omejitev nadzoruje in pregleduje vse dokumente, ki se nanašajo na poslovanje pokojninskih družb in skladov. Če navodil ne upošteva, sledijo ukrepi. Agencija je tista, ki pokojninski družbi lahko vzame avtorizacijo ali celo dovoljenje za delo. Brez omejitev lahko pregleduje poslovne knjige in dokumentacijo pokojninskih družb ter osrednjega registra zavarovancev. Pokojninska družba mora Agencijo obveščati o vsem, kar je določeno v že omenjenem zakonu (spremembi imena, spremembi temeljnega kapitala in drugem) (91. – 103. člen).

V Sloveniji je Agencija za trg vrednostnih papirjev v sodelovanju z nadzornim organom po zakonu o zavarovalništvu tista, ki nadzoruje upravljanje vzajemnih pokojninskih skladov. Agencija za zavarovanje nadzora po zakonu o zavarovalništvu pa je tista, ki nadzoruje poslovanje pokojninskih družb. Minister, pristojen za delo, nadzoruje izvajanje tega zakona glede pokojninskega načrta in pravic, ki so zavarovancu s tem, ko se vključi v dodatno zavarovanje po posameznem pokojninskem načrtu, tudi zagotovljene. Pristojni davčni urad je tisti, ki nadzira izvajanje določb tega zakona glede pridobitve davčnih in drugih olajšav. Omenjeni nadzorni organi opravljajo nadzor s spremljanjem, zbiranjem, preverjanjem poročil pokojninskih skladov in upravljavcev vzajemnih pokojninskih skladov. Ti organi lahko brez omejitev pregledujejo poslovne knjige, spise ter druge dokumente, ki se nanašajo na poslovanje pokojninskega sklada.

Agencija za zavarovalni nadzor nadzoruje tudi zavarovalnice, in preverja, ali zavarovalnice spoštujejo pravila o obvladovanju tveganj in druga pravila, določena z Zakonom o zavarovalništvu oziroma drugimi zakoni, ki urejajo poslovanje zavarovalnic in predpisi, izdanimi na njihovi podlagi (ZZavar, 172. člen).

Neupoštevanju navodil sledijo ukrepi, in ti so npr: odreditev odprave kršitve, odreditev dodatnih ukrepov ali začasna prepoved upravljanja vzajemnega pokojninskega sklada ali celo odvzem dovoljenja za opravljanje dejavnosti vzajemnega pokojninskega sklada/pokojninske družbe (377. – 381. člen).

3.13 Kazenske določbe

V obeh državah je za neupoštevanje zakona določena denarna kazen. Višina zneska se razlikuje glede na kršitev (na Hrvaškem 122. – 124. člen, v Sloveniji 387. – 389. člen).

3.14 Davki

V hrvaškem zakonu ni omenjeno, da bi bilo varčevanje v drugem stebru deležno davčnih olajšav.

V Sloveniji so s prvim januarjem 2001 začele veljati spremembe in dopolnitve zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Novosti so bile uvedene tudi pri davčnih olajšavah.

Pri nas je delodajalec deležen davčnih olajšav. Edini pogoj je, da je pokojninski načrt vpisan v poseben register, ki je določen z zakonom. Znižanja davčne osnove za dohodnino je deležen v letu, v katerem je bila premija plačana. Osnova za dohodnino se zniža največ do višine mesečne ali letne premije zneska, ki je omenjen v točki 3.5.2 (znesek davčne olajšave za premije prostovoljnega dodatnega zavarovanja, vplačane v koledarskem letu, lahko znaša največ 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zavarovanca oziroma 5,884% pokojnine zavarovanca, vendar ne več kot 441.958 tolarjev letno). Delodajalcu, ki plačuje premijo za zavarovanca, se prizna davčna olajšava pri plačilu davka od dobička pravnih oseb in pri davku od dohodkov iz dejavnosti za leto, v katerem je plačeval premije. Zneski so omejeni največ do zneska zgoraj omenjene olajšave in največ do višine davčne osnove v tem letu (367. – 370. člen).

Pri tem moramo vedeti, da se delodajalcu priznajo davčne olajšave pod pogojem, da je pokojninski načrt, na podlagi katerega se premija prostovoljnega dodatnega zavarovanja plačuje, skladen s tem zakonom (369. člen).

Pomembno pa je, da bodo pokojnine, ki jih bodo dobivali bodoči upokojenci obdavčene ob izplačilu same pokojnine.

Delodajalec, ki zaposlenih ne sme siliti, da se vključijo v pokojninski načrt, mora vplačila premij za delavce dokazovati. Če vsako leto ne dokaže, da je v pokojninski načrt vključenih vsaj 51% zaposlenih, ni deležen davčnih olajšav (302. člen).

SKLEP

V zadnjem desetletju se je Slovenija soočila z upadanjem aktivnega prebivalstva ter daljšo življenjsko dobo prebivalcev, posledično pa je bil ogrožen naš dotedanji pokojninski sistem. Dandanes je skupni imenovalec vseh pokojninskih sistemov demografsko stanje. Le-to vodi do spreminjanja dokladnih sistemov v naložbene sisteme pokojninskega zavarovanja. Slovenija seveda ni edina država, ki se ukvarja s problemom vedno večjega števila upokojencev.

Začelo se je z neformalnim dogovorom med družinskimi člani, po katerem so mlajši družinski člani skrbeli za starejše, dela nezmožne družinske člane. S pojavom industrijske revolucije pa omenjeni sistem ni mogel več delovati. Sledila je vrsta različnih poskusov pokojninskih sistemov.

Pokojninski sistemi so v različnih državah različni. Nikjer ne najdemo dveh popolnoma identičnih pokojninskih sistemov. V nalogi sem omenila Bismarckov, Skandinavski ter Beveridgeov pokojninski sistem. Slovenija uporablja Bismarckov sistem socialne varnosti.

Tako Hrvaška kot Slovenija sta se morali zaradi že omenjenih sprememb soočiti z iskanjem boljšega pokojninskega sistema. Obe sta reformirali sistem javnih pokojninskih zavarovanj. Značilnost novosti je postopno zaostrovanje pogojev upokojevanja, nižja rast in izhodišče pokojnin ter postopen razvoj in širitev dodatnih kapitalskih pokojninskih načrtov. Postopne reforme so bile potrebne zato, da ne bi sedaj ali v prihodnosti prišlo do večjih konfliktov in družbenih pretresov. Obe državi sta uvedli tristebni sistem pokojninskega zavarovanja, ki pa se med seboj razlikujeta.

Kot povsod drugod se tudi na tem področju mnenja razlikujejo. Omenila sem dva kritika naložbenega sistema pokojninskega zavarovanja. Prvi kritizira mednarodne institucije, ki skuša evropskim državam na vsak način vsiliti čilski model pokojninske reforme oz. zasnove le-tega. Meni, da Čila ne moremo povezovati z državami v tranziciji. Kritizira tudi Belo knjigo, ki naj bi sledila študijam Svetovne banke. Po njegovem mnenju bi bilo najbolje uvajati spremembe v dokladnem pokojninskem sistemu. Tudi drugi kritik, B. Bugarič, kritizira Svetovno banko ter

njene ideje. Meni, da bi morali reformirati javni pokojninski sistem, ne pa se lotevati privatizacije.

Po drugi strani pa je bil Vodopivec tisti, ki je še pred sprejetjem nove pokojninske reforme leto zagovarjal. Po njegovem mnenju naj bi se v prihodnosti medgeneracijske napetosti povečale in ogrozile socialno varnost upokojencev. Zagovarjal je prehod iz dokladnega v naložbeni sistem pokojninskega zavarovanja, kar naj bi prispevalo k večji gospodarski rasti in konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.

V nadaljevanju diplomske naloge sem opisala demografske, gospodarske in institucionalne dejavnike, ki so vplivali na prehod k novemu sistemu pokojninskega zavarovanja.

Tako Hrvaška kot Slovenija sta prešli na tristebni sistem pokojninskega zavarovanja.

Na Hrvaškem drugi steber imenujejo obvezno pokojninsko zavarovanje za starost na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja. Pri nas je to t. i. obvezno in prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. V obeh so delodajalci tisti, ki vplačujejo prispevke zavarovancem. Bistvo tretjega stebra pri obeh državah je prostovoljno individualno varčevanje na podlagi individualnih osebnih računov zavarovancev. Medtem ko je na Hrvaškem le pokojninska družba tista, ki izvaja kapitalno pokojninsko zavarovanje, je v Sloveniji teh izvajalcev več: lahko je to pokojninska družba, vzajemni pokojninski sklad ali zavarovalnica.

Oba zakona predvidevata podobne postopke pri pridobitvi dovoljenj za opravljanje omenjene dejavnosti. Na Hrvaškem je osnovni kapital določen v nominalnem znesku, pri nas pa se računa po določenih postopkih. Na Hrvaškem morajo biti vsi mlajši kot 40 let, ki so vključeni v obvezno pokojninsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti, obvezno zavarovani tudi v okviru drugega stebra. Zavarovanci obveznega dodatnega zavarovanja so tisti, ki so na dan 31.12.2000 delali na delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje skladno s predpisi iz zakona.

Pri prostovoljnem pokojninskem zavarovanju na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja je v Sloveniji in na Hrvaškem dana vsakemu posamezniku možnost, da se po svoji želji vključi vanj.

Bistvena razlika med državama je, da je v Sloveniji v okviru drugega stebra določena davčna olajšava (do določenega prispevnega zneska), na Hrvaškem pa te olajšave ni. Moramo pa biti pozorni na to, da bodo v Sloveniji pokojnine, ki jih bodo upokojenci prejeli, obdavčene ob prejemu le-teh.

V obeh državah se za prestop v drug sklad obračuna določena provizija.

Novi naložbeni sistem je za posameznika bolj tvegan. Donos posameznika bo namreč odvisen od tega, kam bo nalagal svoje imetje.

Večina držav, ki so imele pay-as-you-go sistem, se je zaradi spremenjenih ekonomskih in demografskih okoliščin soočila s primanjkljajem v pokojninski blagajni. Dokladni sistem bi preveč obremenil gospodarstvo in aktivno zaposleno prebivalstvo. Šele prihodnost bo pokazala pozitivne in negativne posledice uvedbe naložbenega sistema pri nas in na Hrvaškem.

LITERATURA

1. Bešter Helena: Pokojninski sistemi v svetu in pri nas. Magistrsko delo. Ljubljana: Center Marketing international, 1996. 173 str.
2. Bogataj Marija: Dodatna pokojninska zavarovanja in pokojninska renta. Dodatno pokojninsko zavarovanje (drugi steber) odgovornost in priložnost. Ljubljana: Institut za delovna razmerja, 2000. 56 str.
3. Bugarič Bojan: Privatizacija pokojninskih sistemov(ne)varna strategija? Podjetje in delo, revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo, Ljubljana, XXV(1999), 6-7, str. 1425-1442.
4. Böhm Lučka: Priročnik o pokojninskem in invalidskem zavarovanju po novem. Ljubljana: Nova Delavska enotnost, 2000. 377 str.
5. Grmek Iva: Pokojninski sistem v luči približevanja Evropski uniji. Magistrsko delo. Ljubljana: [I.Grmek], 1998. 144 str.
6. Kalčič Miran: Obvezno in prostovoljno – nova ureditev. Denar: revija o davkih, Ljubljana, 9(1999),18, str. 5-12.
7. Končina Miroslav: Mesto drugega stebra v celotnem sistemu pokojninskega zavarovanja. Dodatno pokojninsko zavarovanje (drugi steber) odgovornost in priložnost. Ljubljana: Institut za delovna razmerja, 2000. 56 str.
8. Nahtigal Matjaž: Primerjalni pregled modernih ekonomskih ureditev: (pokojninski sistemi, ekonomska rast in socialna pravičnost). Zbornik znanstvenih razprav-LVIII. Ljubljana: Univeza v Ljubljani, Pravna fakulteta, 1998, str. 189-225.
9. Pokojninski steber Zavarovalnice Triglav; Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, Ljubljana; Zavarovalnica Triglav, d.d.. 10 str.
10. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 196 str.
11. Šlebinger Monika: Pomen in problemi javnega sistema pokojninskega zavarovanja. Naše gospodarstvo: revija za aktualna vprašanja, Maribor, 1997, 3/4, str. 304-317.
12. Štrovs Marko: Zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju s komentarjem. Ljubljana: Gospodarski vestnik, 1992. 418 str.
13. Terze Ružica: Osnovne značajke mirovinske reforme. Ekonomist, Zagreb, Priloga, 2001/10, str. 2-4.
14. Usmeritve za delo sindikatov na področju dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Ljubljana: Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, 2001. 8 str.
15. Vodič kroz mirovinsku reformu, Ministarsvo rada i socijalne skrbi, str. 1-13.
16. Vodopivec Milan: Razlogi in smeri pokojninske reforme(3); Glavo iz peska. Delo, Ljubljana, 5.4.1997, str. 32.
17. Vodopivec Milan: Demografsko gibanje + pretres na trgu dela = zlom sistema. Delo, Ljubljana, 22.3.1997, str. 32, 33.

18. Zupanič Milena: Število Slovencev se skokovito zmanjšuje. Delo, Ljubljana, 21.11.2001, str. 3.
19. Žalac Biserka: Kreče mirovinska reforma. Računovodstvo, revizija i financije, Zagreb, 2001,11. str. 7.

VIRI

1. Gibanja na področju plač in zaposlenosti.
[URL: <http://www.ess.gov.si/html/elementi-okvirjev/F-predstavitev.htm>], 02.02.2002.
2. Možnost sam si izbrati kdaj v pokoj. [URL: <http://svetovanje.freehomepage.com>], 13. 01. 2002.
3. Novi slovenski pokojninski sistem.
[URL: http://www.ijs.si/ijs/dod_pok_zav/html], 17.12.2001.
4. Razmerje med plačami in pokojninami.
[URL: <http://www.zpiz.si/iso/Pokojnine/pokojnine.html>], 05.03.2002.
5. Što je to »prvi stup«? [URL: <http://www.mirovinskareforma.hr>], 27.02.2002.
6. Ukaz o razglasitvi zakona o zavarovalništvu.
[URL: <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/2000/013/B/52595550.htm>], 23.02.2002.
7. Ustava Republike Hrvatske: O izmjenama zakona o mirovinskim osiguravajućim društvima i isplati mirovina na temelju individualne kapitalizirane štednje. Zagreb, št. 01-081-00-2313/2, 29. junij, 2000. 1-2 str.
8. Ustava Republike Hrvatske: Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Zagreb, št. 081-99-913/2, 13. maj, 1999. 1-39 str.
9. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, spremembe in dopolnitve (Uradni list RS, št. 106-4965/99).
10. Zavarovanci pokojninskega in invalidskega zavarovanja:
[URL: <http://zpiz.si/iso/Zavarovanci/zavarovanci.html>], 17.1.2002.